

Љиљана Урошевић

ПОТОМЦИ КНЕЗА РАКЕ ТЕШИЋА

Имеђу пушке и пера

*Данас нама кажу, деци овог века,
да смо недостијни историје наше...*

Многи су познати ови стихови Милана Ракића из песме На Гази Местану, али није свима позната историја породице Ракић. Неки можда не знају да песник рођен у Београду потиче из ваљевског краја и да су Ракићи из Мионице били једна од угледнијих породица у Србији 19. века. Одлучили смо зато да из ризнице културног блага, које се чува у Архиву представимо породични фонд Ракић.

Приликом сређивања збирки, груписана су документа која се односе на претке песника Милана Ракића. Овај текст је настао од историјске белешке урађене приликом сређивања фонда. Основни елементи за израду историјске белешке пронађени су у запису Мите Ракића о породици Ракић, који се чува у фонду. За допуну података коришћена је и расположива литература. Због недостатка информација није могло да се пише о свим личностима на исти начин. Било нам је важније да објавимо све податке којима располажемо, него да постигнемо стилску уједначеност текста. Текст је илустрован документима из породичног фонда Ракић и фотографијама из Збирке фотографија.

Пошто смо проучили живот неколико генерација ове породице, одлучили смо да резултате истраживања изложимо хронолошки и да не посматрамо Раку Тешића, само као претка Милана Ракића, већ да покажемо како је Милан Ракић само један од потомака чувене породице.

Рака Тешић (1773-1823)

Ракићи из Мионице воде порекло од Раке Тешића, рођеног у Мионици 1773. године. Са дванаест година одлази у Сарајево да учи сарачки занат. После осам година вратио се у родно место научивши поред заната, да чита и пише. Учествовао је у Првом српском устанку као буљубаша у војсци колубарског кнеза Грбовића. После слома устанка, Рака није напуштао Србију. Криво

се по шумама до почетка Другог српског устанка у коме је опет узео оружје и показао велику храброст. На ђурђевданској скупштини 1816. године Рака Тешић је изабран за кнеза Кнежине колубарске. Своју дужност вршио је одговорно. Дао је велики допринос обнови Рибничке цркве у селу Паштрићу. Кнез Милош поставио је Раку за члана црквеног суда (Конзисторијума). У марту исте године постао је попечитељ просвештенија и црквених дела. Рака Тешић умро је на Божић 1823. године. Сахрањен је у Рибничкој цркви.¹

Иза Раке Тешића остали су синови: Никола, Велимир и Јеврем и кћи Ана. Синови су узели презиме Ракић по оцу.

Никола Ракић наследио је од оца титулу кнеза колубарског 1823. године. Као изабрани депутат, представљао је Ваљевску нахију на Великој народној скупштини у Крагујевцу 1825. године. Постављен је за капетана Капетаније колубарске 1830, а за начелника Среза колубарског 1839. године. Кнез Александар Карађорђевић га је унапредио у чин мајора 5. јануара 1843. Због подржавања побуњеника у Катанској буни 1844, осуђен је на губитак службе и робију у Ћуприји. Учесници буне су помиловани, али нису враћени у службу. Умро је не дочекавши повратак Обреновића на власт. Његова супруга Даница је узалуд тражила пензију или новчану помоћ од кнеза Александра Карађорђевића 1857. године. Одговор је био негативан. Никола и Даница су имали кћерке: Пеладију, Јановку и Јованку и сина Милана који је умро млад. Јованка је била удата за трговца Танасија Милановића у Горњи Милановац и живела је добро. Њене сестре, Мита Ракић помиње као сестре удовице.

Велимир Ракић учио је школу у Панчеву и Земуну са синовима кнеза Милоша, Миланом и Михајлом. Радио је као писар у Мионици док је на челу среза био његов брат Никола. Мита Ракић помиње у својим сећањима како му је стриц Велимир, док је био дечак, читао поруке са лицидерских колача који су се продавали на мионичким вашарима. Велимир је умро млад од епилепсије. Био је ожењен Павлијом, кћерком Анге Јовановића старешине Среза подгорског. Имали су сина Љубомира који је радио као извршитељ. Изгубио је службу због, како каже Мита Ракић, површности у послу и вратио се на имање у Мионици.

Јеврем Ракић (1818-1879)

Јеврем је рођен у Мионици 1818. године. Имао је само пет година када му је умро отац. Ипак уз помоћ браће завршио је школу. Радио је као писар у Мионици од 1844. године. Касније, постао је срески начелник у Мионици. Премештен је у Поцерину 1862. године на место среског начелника у Шапцу, где и умире 1879. године. Напустивши Мионицу продао је кућу и свој део имања. Кућу у Шапцу продали су његови наследници по пресељењу у Београд. Јеврем се женио два пута. Прва супруга је била Јела, кћи кнеза Јовице Милутинови-

1 Милорад Радојичић, Кнез Рака Тешић, Напред бр. 2260 од 15. маја 1992

Јеврем Ракић, срески капетан,
син кнеза Раке Тешића из Мионице

ћа. Други пут се оженио кћерком Анастаса Михајловића, Мартом, чија је сестра Круна била удата за Јована Обреновића.

Димитрије Мита Ракић (1846-1890)

Димитрије је рођен у Мионици 1846. од оца Јеврема и мајке Марте. Основну школу учио је у Мионици и Ваљеву, а гимназију и Велику школу у Београду. Студирао је у Минхену, Цириху, Гетингену и Лондону. Вратио се у отаџбину 1871. као образован млад човек који говори више страних језика. Први посао добија у Шабачкој гимназији 1871. године. Већ наредне, 1872. изабран је за члана Српског ученог друштва. Од 1873. ради као професор у Другој полугимназији у Београду. Од 1873-1879. ради у Министарству финансија, да би 1881. био постављен за секретара у Министарству спољних послова. Године 1885. обавља дужност комесара Народне банке. После годину дана 1886.

Димитрије Мита Ракић

био је председник пореске управе, а 1888. је именован за начелника статистичког одељења у Министарству народне привреде. У фебруару 1888. постао је министар финансија, али је током исте године поднео оставку. Пензионисан је 1889. године. Умро 1980. године. Носилац је Таковског крста и више других домаћих и страних одликовања. Поред чиновничког посла, бавио се писањем и превођењем. Аутор је Закона о слободи штампе из 1881. године. Писао је и текстове из области стилистике српског језика. Преводио је са: руског, француског, енглеског и немачког језика. Између осталих радова, превео је „Јаднике“ Виктора Игоа. Мита Ракић уређивао је часопис Време.² Био је ожењен Аном кћерком Милана Ђ. Милићевића. Из тог брака су рођени син Милан и две кћерке. Једна од њих Љубица била је удата за познатог политичара Милана Грота.

² Милан Ђ. Милићевић, Додатак поменику 1888, Београд, Слово љубве 1979, стр. 139-142

Милан Ракић (1876-1938)

Рођен је у Београду 1876. године од оца Димитрија и мајке Ане. Основну школу и гимназију завршио је у Београду. Правни факултет је завршио у Паризу. По повратку у Србију 1903. године добио је посао писара у Министарству финансија, а 1909. прелази у Министарство иностраних дела. Службовао је као дипломата у Приштини, Скадру и Солуну. Именован је за конзула у Приштини 1910. године, а 1914. постављен је за генералног конзула у Скадру. За време рата 1915, био је саветник посланства у Букурешту и Стокхолму 1917. године. Крај Првог светског рата дочекао је као посланик у Копенхагену. Од 1921. био је посланик у у Софији, а 1927. премештен је у Рим.

Милан Ракић

Милан Ракић био је ожењен Милицом, кћерком познатог историчара и професора Љубе Ковачевића Умро је у Београду 1938. године.³

Милан Ракић је наш познати песник. Писао је рефлексивне, родољубиве и љубавне песме. Објавио је неколико збирки песама.

*

Ана, кћи Раке Тешића, удала се за Танасија Даниловића, од Даниловића из Мургаша. Танасије је био трговац и кафеџија. Биран је за варошког кмета у Ваљево. Двдесетих година XIX века Танасије купује од Турака хан, који се налазио на углу данашњих улица Чика Љубине и Војводе Мишића и отворио кафану која се по њему звала Танасијева механа. Он је 1846. године порушио стару механу и почео да зида хотел. После његове смрти 1847, радовима је руководила његова супруга Ана. Ана је умрла 1860. године. Син Владимир се ба-вио трговином, а хотел је издавао под закуп. Његови наследници су продали хотел, 1881. године, неком Лазаревићу. Хотел је 1883. купио Радован Лазић, доградио га и дао му име „Гранд“.⁴

Владимир Влада Даниловић (1841-1876)

Владимир Даниловић рођен је у Ваљево 1841. године. Био је трговац, кафеџија и потпоручник народне војске Кнежевине Србије. У Српско-турском рату 1876. године командовао је ваљевским батаљоном Ваљевске бригаде прве класе. Погинуо је у бици на Великом извору 6. јула 1876. Ваљевска војска показала је велико јунаштво и претрпела велике губитке.⁵

3 Станоје Станојевић, Народна енциклопедија, Сремски Карловци, Издавачка радионица Зорана Станојевића, 2000

4 Драгутин Бајић, Ваљевске кафане, Конак, Ваљево 1995, стр. 49, 50

5 Здравко Ранковић, уредник, Биографски лексикон ваљевског краја, књига 1, свеска 4, 5 – Д, Колубара, Ваљево 1997, стр. 287

Унапређење Николе Ракића у чин мајора 1843. године

Љубисав Андрић је пронашао у Новом Саду, у библиотеци Матице српске, књижицу у којој је описано путовање ваљевске војске на бојно поље 1876, као и битке на Великом извору и Гешици. Влада Даниловић је опеван као јунак на дорату са сабљом у руци.⁶

Ана и Танасије Даниловић су имали, поред сина Владе и кћи Стану која се 1850. удала за трговца Косту Поповића. Њихов син Светозар био је угледни трговац и политичар. Станина кћи Роксанда удала се за Милинка Драшковића, трговца, који је биран за градоначелника Ваљева крајем XIX. Из овог брака рођен је Радован М. Драшковић, чиновник, историчар и директор Историјског архива у Ваљеву. Радованов син Милан је чувени библиофил.

*

Победама у Првом и Другом српском устанку ударени су темељи модерне српске државе и грађанског друштва. Устаничке вође се укључују у државни апарат који се институционализује, или руководе привредним пословима. Кроз историју породице Ракић може се пратити формирање и успон грађанске класе у Србији. Потомци устаничких кнезова су државни чиновници и трговци или угоститељи. Из ових кругова је стварана интелектуалан елита Србије XIX века. Ракићи су били успешни у државној служби у којој су дости-

6 Љубисав Андрић, О страдању ваљевске војске на Великом извору и Гешици 1876, Календар Ваљевац за 1994, Ваљевац, Ваљево 1993

зали највише положаје. За успех у чиновничкој каријери било је потребно образовање и они су се школовали у најбољим школама у Србији и Европи. Потомци министра просвете допринели су развоју националне културе.

Кроз брачно-породичне везе могу се пратити друштвени односи. Ракићи су склапали бракове са припадницима најугледнијих породица, што сведочи о угледу који су уживали. Песник Милан Ракић је потомак кнеза Раке Тешића, среског начелника Јеврема Ракића, министра Мите Ракића, писца Милића Ђ. Милићевића. Стога, разумљиво је његово отмено држање и љубав према писаној речи.

У династичким сукобима, који су потресали Србију XIX века, као и међупартијски сукоби у XX веку, Ракићи су били на страни Обреновића. Били су у родбинским везама са Обреновићима и пријатељским везама са присталицама Обреновића. Није чудо што је Никола Ракић 1844. био на страни побуњеника, што га је коштало губитка службе и затворске казне. Ракићи су, ипак, у династичким сукобима поднели мање жртава од Ненадовића, који су били у родбинским везама са Карађорђевићима.

Рака Тешић је био ратник. његово оружје се чува у музеју. Живећи у бурним временима, ни његови потомци нису могли без оружја. Јунаштво Владе Даниловића опевано је епски:

*На Тимоку, на златном пошоку
иу поџибе Даниловић Влада
и изџибе ваљевска бриџада...*

Неколико деценија касније Милан Ракић пише лирски:

*И данас дође до последњеџ боја
неозарен староџ ореола сјајем
ја ћу дајти живоји оцаџино моја
знајући штиа дајем и заштио дајем.*

И по пушци и по перу Рака Тешић је имао достојне наследнике.

*

Фонд: Породица Ракић (1773-1938), формиран је од архивалија издвојених из Збирке поклона и *Varia*. Архивистички је сређен 2000. године и категоризован је у грађу од великог значаја. Садржи грађу за период 1830-1877. и састоји се од једне кутије списка. Грађа садржи лична документа Николе и Димитрија Ракића и преписку.

Лична документа:

– Диплома Николе Ракића из 1830. којом је именован за капетана Капетаније колубарске.

- Диплома Николе Ракића из 1839. којом је постављен за начелника Среза колубарског.
- Унапређење Николе Ракића у чин мајора 1843. године.
- Помиловање за учеснике буне 1844. године. Суд у Шапцу обавештава Николу Ракића да је кнез Александар помиловао учеснике буне и да су ослобођени плаћања штете учињене буном.
- Извод из књиге крштених Димитрија Ракића издат у Мионици 1874. Мита Ракић је рођен 1846, а крштен у Вртиглаву. Крстио га је свештеник Милан Поповић а кум је био Срећко Ашковић, земљорадник из Забрдице.

Прејиска:

- Писмо Николе Милићевића Луњевице Николи Ракићу 1832. године.
- Писмо Данице Ракић кнезу Александру Карађорђевићу од 15. јуна 1857. у коме тражи, као удовица државног чиновника, пензију или материјалну помоћ за удају кћерке. Негативан одговор је стигао 20. јуна 1857. године. Речено јој је да пензију могу примати само породице оних чиновника који су уплаћивали у Фонд за сирочад. Што се материјалне помоћи тиче, ни њу не може добити пошто нема довољно новца за бројне удовице и сирочад.

ЗАКЉУЧАК

Рака Тешић постављен је за кнеза 1816. због заслуга у устанку. Вршио је и дужност министра просвете и црквених дела. Титулу кнеза наследио је његов син Никола и вршио дужност капетана и среског начелника до 1844, када је изгубио службу због понашања у Катанској буни. Његов брат Велимир је радио као срески писар. Трећи Ракин син Јеврем био је писар и срески начелник у Мионици и Шапцу. Јевремов син Димитрије био је професор, чиновник и министар финансија. Митин син Милан био је дипломата и песник. Ракина кћи Ана, удата Даниловић, показала је умешност у вођењу послова. Њен син Влада је погинуо у рату 1876. године.

На примеру породице Ракић може се пратити историја формирања елите српског грађанског друштва. Потомци учесника Првог и Другог српског устанка показали су се умешни у вођењу државних послова и привреде. Историју су стварали људи који су имали храбрости и мудрости. Србију је требало бранити и градити и у исто време памтити и бележити оно што се дешава. Ракићи из Мионице имали су важно учешће у историји као борци, државници и културни радници.